

Kaupunkikulttuurin ja hyvinvoinnin toimialan selvitykset vuoden 2025 arviointikertomukseen

VASTAUKSET SITOVIIIN TAVOITTEISIIN

Tarkastuslautakunnan arvioita vuoden 2025 sitovien tavoitteiden toteutumisesta (tiivistelmäkohta 1 sekä luvut 1.1 Vuoden 2025 sitovien tavoitteiden toteutuminen ja 1.2 Strategiakauden 2022–2025 yhteenvetoa)

Sisältökohdat ja huomiot kaupunkikulttuurin ja hyvinvoinnin toimialan kannalta:

Sitova tavoite 4.1 Kuntalaisten fyysinen aktiivisuus lisääntyy.

Tavoitetta seurattiin kahdella mittarilla:

- Terveysliikuntasuosittelusten mukaan liikkuvien %-osuus nousee.
- Hyvinvointivalmennukseen osallistuneiden toimintakyky paranee.

Tarkastuslautakunta kiinnittää huomiota tavoitteen raportointiin. Tarkastuslautakunta arvioi hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä vuoden 2025 arviointisuunnitelman mukaisesti erityisesti fyysisen aktiivisuuden näkökulmasta. Arvioinnin yhteydessä havaittiin, että tilinpäätöksen sitovien tavoitteiden raportoinnissa on ensimmäisen mittarin osalta virheellisesti esitetty kansalliset toteumat Vantaan tietoina. Raportointivirhe ei kuitenkaan vaikuta tavoitteen kokonaistoteuman arviointiin. Terveysliikuntasuosittelusten mukaan liikkuvien osuus oli hieman kasvanut 8.–9. luokkalaisten ja ammatillisen oppilaitoksen opiskelijoilla, lukiolaisilla osuus oli laskenut. Toisen mittarin osalta tavoitetaso ylittyi. Tarkastuslautakunta katsoo, että sitova tavoite toteutui osittain, mutta korostaa jatkossa raportoinnin oikeellisuuden merkitystä.

Kaupunkikulttuurin ja hyvinvoinnin toimiala toteaa sitovan tavoitteen 4.1 osalta seuraavaa:

Raportoinnin oikeudellisuuteen kiinnitetään jatkossa huomiota. Tulevina vuosina raportointi ja mittareiden seuranta keskitetään yhdelle henkilölle, joka raportoi liikunnan

palvelualueen tuloksista. Osoitettu vastuu ja selkeä roolitus kokonaiskoordinaatiosta parantaa raportoinnin oikeudellisuutta.

Segregaatioon liittyvät sitovat tavoitteet 9.3, 10.3 ja 12.1.

Tavoitteet ovat yhteydessä toisiinsa ja lähestyvät samaa ongelmaa eri näkökulmista. Joiltakin osin eri tavoitteiden mittareissa esiintyy myös samoja elementtejä. Ilmiön monimuotoisuus edellyttää laajoja selvityksiä ja arviointeja, joita on nyt aloitettu. Kokonaisuutena työ on vielä kesken. Tarkastuslautakunta suosittelee jatkokehittämään mittareita niin, että ne mittaisivat mahdollisimman täsmällisesti segregaatiota ilmiönä ja mahdollistaa pidemmän aikavälin vaikuttavuuden seurannan. Tavoitteen 10.3 toteutumista on vaikea arvioida sen laajuuden takia.

Kaupunkikulttuurin ja hyvinvoinnin toimiala toteaa segregaatioon liittyvien sitovien tavoitteiden 9.3, 10.3 ja 12.1 osalta seuraavaa:

Segregaatio on ilmiö, jossa monet eri tekijät voivat vaikuttaa kehityskulkuun ja vasta useiden tekijöiden summa itseasiassa yleensä alkaa kiihdyttämään segregaatiota. Muuttoliike yleisesti on ilmiötä eniten kiihdyttävä tekijä, johon taas voi vaikuttaa esimerkiksi turvallisuus, palveluiden saatavuus, rakennetun ympäristön viihtyisyys ja asuntorakenne. Toisaalta taas lapset ja nuoret tutkimusten mukaan kärsivät eniten segregaatiosta, vaikka heidän vaikutusmahdollisuutensa itse ilmiöön ovat varsin pienet. Tämän takia täsmällistä ilmiön ja vaikuttavuuden seurannan mittaria on melkein mahdotonta tehdä. Yleisesti segregaatiota seurataan ns. sosioekonomisella summaindeksillä (niin myös Vantaalla). Se ei kuitenkaan anna oikeastaan muuta tietoa kuin sen, kuinka eriytynyt kaupunginosa on kaupungin keskiarvosta. Jotta löydämme oikeat toimenpiteet, jotka eivät ole välttämättä ollenkaan samat eri kaupunginosissa, pitää ilmiötä seurata laajasti ja tutkia, minkälaiset keinot voisivat toimia missäkin kaupunginosassa. Vantaalla segregaatiota seurataan kolmen eri teeman ja niihin liittyvän datan kautta. Nämä teemat ovat asuminen ja rakennettu ympäristö, koulutus ja työllisyys sekä turvallisuus.

Koska ilmiö kietoo toisiinsa niin voimakkaasti eri kysymyksiä, esim. koulutus, turvallisuus ja asuntorakenne, syntyy vaikuttavuuskin suhteessa segregaatioon vasta useiden tekijöiden kokonaisuudesta. Yksittäisten toimenpiteiden vaikuttavuutta itse segregaatioon on lähes mahdotonta arvioida, mutta vaikuttavuutta voidaan arvioida toimenpiteen vaikutuksista johonkin segregaation osatekijään esimerkiksi alueellisiin

oppimistuloksiin. Työn toimenpiteisiin pyritäänkin liittämään aina tutkimus tai vähintään data-analyysi sen vaikutuksista segregaatian osatekijöihin.

VASTAUKSET LUKUIHIN (JA TIIVISTELMÄKOHTIIN)

Luku 8 Elinikäinen oppiminen (Tiivistelmäkohta 8)

Elinikäisen oppimisen palvelualueen toiminta vahvistaa yhteisöllisyyttä ja osallisuutta kaikissa ikäryhmissä ja auttaa ehkäisemään segregatiota. Aikuisopistolla on tärkeä rooli maahanmuuttajien kotouttamisessa. Maksuttomat palvelut, kuten Harrastusten Vantaa, madaltavat osallistumisen kynnystä, ja Lasten ja nuorten juhlarahaston tuki parantaa pienituloisten perheiden lasten mahdollisuuksia harrastaa. Tukien vaikuttavuutta tulee seurata.

Johtopäätökset:

Elinikäisen oppimisen palvelualue tarjoaa erilaisia ja osittain myös maksuttomia harrastusmahdollisuuksia vantaalaisille lapsille ja nuorille. Aikuisopiston vapaan sivistystyön kurssien kautta aikuisille on tarjolla mahdollisuuksia osallistua erilaiseen harrastustoimintaan ja itsensä kehittämiseen. Aikuisopisto on tiiviisti mukana myös maahanmuuttajien kotouttamisessa tarjoamalla eritasoisia suomen kielen kursseja. Uusi kotouttamislaki ja työllisyyspalvelujen siirto kunnille tiivistää aikuisopiston yhteistyötä työllisyyspalvelujen kanssa entisestään. Palvelualueella tehdään myös vuoden 2025 alusta perustetun Lasten ja nuorten juhlarahaston tukipäätökset. Rahastosta myönnetyllä tuella mahdollistetaan ohjatut ja tavoitteelliset harrastukset myös pienituloisten perheiden lapsille.

Palvelualueen tavoitteena oli kasvattaa asiakasmääriään ja kehittää palveluja niin, että palvelutarjonnassa otetaan entistä paremmin huomioon Vantaan suuralueiden alueelliset tarpeet sekä yleisesti muuttuvat palvelutarpeet. Lisäksi erilaisten palvelujen kehittämistä ja asiakkaan palvelujen hyödyntämistä edistävien palvelu- tai harrastuspolkujen luominen oli tavoitteena. Asiakasmäärät nousivat tavoitellusti ja palvelukokonaisuuden kartoitusten myötä suuralueiden erilaiset palvelutarpeet saadaan otettua paremmin huomioon. Palvelu- ja harrastuspolkujen kehittäminen jatkuu edelleen.

Suosituksset:

Tarkastuslautakunta korostaa elinikäisen oppimisen palvelualueen merkitystä yhteisöllisyyden, osallisuuden ja kotoutumisen vahvistajana sekä maksuttomien palvelujen saavutettavuutta. Lautakunta suosittelee palvelujen kehittämisen jatkamista sekä Lasten ja nuorten juhlarahaston tukien vaikuttavuuden seurantaa, erityisesti tuen saajien määrän ja harrastamisen lisääntymisen sekä segregaaation ehkäisyn osalta.

Kaupunkikulttuurin ja hyvinvoinnin toimiala toteaa, että

Elinikäisen oppimisen palvelualueella jatketaan palvelujen kehittämistä ja saavutettavuuden vahvistamista alueelliset tarpeet huomioiden. Lasten ja nuorten juhlarahaston toimeenpanoa ja tukien vaikuttavuutta seurataan säännöllisesti yhteistyössä SOS-Lapsikylän kanssa kuukausi- ja vuosiraportoinnin avulla. Toimintaa seurataan lisäksi juhlarahaston poliittisessa ohjausryhmässä, ja seurantatietoa hyödynnetään toiminnan ja tukien kehittämisessä.

Luku 9 Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen fyysisen aktiivisuuden näkökulmasta (Tiivistelmäkohta 9)

Vantaalla hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä fyysisen aktiivisuuden näkökulmasta toteutetaan laajana poikkihallinnollisena yhteistyönä eri toimijoiden kesken. Hyvinvointityön vaikuttavuusseuranta osoittaa, että toimivista prosesseista huolimatta väestörakenteen nopea muutos heikentää tulosten kehittymistä. Tämä korostaa järjestelmällisen seurannan sekä tiiviimmän yhteistyön tarvetta hyvinvointialueen kanssa.

Johtopäätökset:

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen toteutuu Vantaalla laajana poikkihallinnollisena yhteistyönä, johon osallistuvat kaupungin toimialat, hyvinvointialue, järjestöt sekä muut kumppanit. Työtä ohjaavat muun muassa hyvinvointisuunnitelma ja liikkumisohjelma, joiden tavoitteena on muun muassa lisätä kaiken ikäisten fyysistä aktiivisuutta ja kaventaa hyvinvointieroja. Viime vuosien toimenpiteet – kuten liikuntaneuvonnan laajentaminen, Move! –prosesseja tukevat toimintamallit ja hyvinvointivalmennuksen vakiinnuttaminen – ovat parantaneet erityisesti aikuisväestön hyvinvointia. Sen sijaan peruskoululaisten ja toisen asteen opiskelijoiden fyysinen aktiivisuus ei ole

kokonaisuutena parantunut, vaikka yksittäisissä ryhmissä on havaittavissa myönteistä kehitystä.

Kokonaisuutena Vantaa tekee laaja-alaista, tavoitteellista ja suunnitelmallista fyysisen aktiivisuuden edistämistyötä, mutta väestörakenteen muutokset ja jatkuva muuttoliike haastavat tulosten näkyväksi tekemistä. Väestön vaihtuvuus tuo mukanaan uusia tuen tarpeita ja voi osittain peittää toteutettujen toimien vaikutuksia.

Suosituks:

Tarkastuslautakunta korostaa tarvetta vahvistaa erityisesti lasten, nuorten ja ikääntyneiden fyysistä toimintakykyä tukevia palveluja, sillä näiden väestöryhmien hyvinvoinnin haasteet ovat lisääntyneet. Toimia tulee kohdentaa erityisesti haavoittuvimmassa asemassa oleviin.

Lisäksi HYTE-työn seuranta ja raportointia on tarpeen vahvistaa, jotta toimenpiteiden vaikutuksia voidaan arvioida luotettavasti nopeasti muuttuvassa väestörakenteessa. Keinovalikoimaan tulee edelleen lisätä laaja-alaisia, vaikuttavaksi todettuja yksilön hyvinvointia edistäviä menetelmiä.

Liikunnallisen elämäntavan edistäminen tulee integroida johdonmukaisesti varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle asti, jotta lasten ja nuorten fyysinen toimintakyky vahvistuu kokonaisvaltaisesti ja pitkäjänteisesti

Kaupunkikulttuurin ja hyvinvoinnin toimiala toteaa, että

Valmisteilla olevassa hyvinvointisuunnitelmassa 2026–2030 kuntalaisten fyysisen aktiivisuuden edistäminen on mukana merkittäväällä painotuksella kaikissa ikäryhmissä: lapset, nuoret ja lapsiperheet; nuoret aikuiset ja työikäiset sekä ikääntyneet.

Hyvinvoinnista ja terveydestä raportoidaan valtuutetuille, viranhaltijoille ja kuntalaisille vuosittaisissa hyvinvointikatsauksissa sekä tätäkin tiheämmin hyte-johtoryhmälle.

Hyvinvointisuunnitelman tavoitteena on jalkauttaa sen muutostavoitteet, mukaan lukien fyysisen aktiivisuuden lisääminen, suoraan linjaorganisaatioon toimialoille.

Fyysisen aktiivisuuden sekä muiden terveellisten elintapojen lisääminen on tärkeä tavoite myös hyte-kertoimen ja sitä kautta saatavien valtionosuuksien kannalta.

Luku 12 Koulujen ja päiväkotien sisäilmatilanne (Tiivistelmäkohta 12)

Kaupungilla on laadittu sisäilma-asioihin menettelytapaohje, jossa on kuvattu sisäilmaprosessin vaiheet ja eri tahojen vastuut. Sisäilmaongelmien syiden selvittäminen ja hoitaminen edellyttävät moniammatillista yhteistyötä.

Korjattujen tilojen sisäilman laadun lisäksi koettuja terveyshaittoja tulisi seurata. Laajempaa korjausta vaativien kohteiden määrä on viime vuosina vähentynyt. Tiedotusta on edelleen kehitettävä.

Johtopäätökset:

Sisäilma-asioihin liittyvää toimintaa koordinoidaan ja kehitetään kaupungissa kaupunki- ja toimialakohtaisissa ryhmissä. Sisäilma-asioden hoitamiseen on laadittu menettelytapaohje, jossa on kuvattu sisäilmaprosessin menettelytavat sekä eri tahojen tehtävät sisäilmaongelman havaitsemisesta korjausten vaikutusten seurantaan. Sisäilmaprosessi vaatii tiivistä yhteistyötä eri alojen ammattilaisilta. Korjatuissa tiloissa sisäilman laatu ja olosuhteet ovat pääsääntöisesti parantuneet. Prosessin eri vaiheista tiedotetaan kohderyhmille.

Koulu- ja päiväkotitilojen sisäilman aiheuttamia terveydellisiä ongelmia hoidetaan hyvinvointialueella ja työterveyshuollossa.

Korjausten jälkeen tiloihin voidaan asentaa olosuhdeseurantajärjestelmä, joka auttaa myös monen muun huoltokorjauksen onnistumisen todentamisessa. Viime vuosina tilojen käyttäjien kokemuksia olosuhdehaittoihin on kysytty, mutta terveystiedoiksi luokitellut oireet eivät enää ole mukana kyselyssä. Valtaosa kyselyihin vastanneista on pitänyt työpaikan sisäilmaa hyvänä tai neutraalina.

Sisäilmailmoituksia on tehty 2023–2025 noin 50–60 eri kohteesta, joista suurin osa on kouluja ja päiväkoteja. Vuoden 2025 sisäilmakorjauksiin budjetoitiin 3,5 miljoonaa euroa. Korjausmääräraha on tämän hetken korjaustarpeisiin ja niistä vastaaviin resursseihin nähden riittävä. Laajempaa korjausta vaativien kohteiden määrä on viime vuosina vähentynyt.

Kaupungissa tehdään säännöllisesti erilaista tilojen terveydellisiä olosuhteita käsitteleviä tarkastuksia ja selvityksiä, joissa käsitellään myös sisäilma-asioita. Terveys- ja suojeluviranomainen tekee valvontasuunnitelman mukaisia tarkastuksia kaikkiin kouluihin ja päiväkoteihin, ja työterveyshuolto tekee työpaikkaselvitykset kaikkiin työpaikkoihin. Rakennusten sisäilmaolosuhteita on seurattu vuodesta 2021 alkaen jatkuvatoimisten mittauksen avulla. Mittauksissa havaittuihin vikoihin on reagoitu nopeasti ja mittaustulosten kautta on voitu seurata myös korjaustoimen onnistumista.

Vantaan kaupungin suunnittelu- ja rakennusohjeet tukevat hyvin tilojen tarkoituksenmukaisuutta. Tilojen toiminnallisuutta ja muunneltavuutta sekä huollettavuutta toteutetaan erilaisilla ratkaisuilla. Vanhempiin rakennuksiin toteutetaan mahdollisuuksien mukaan korjausten yhteydessä tarkoituksenmukaisuutta parantavia ratkaisuja.

Suosituks:

Lautakunta pitää myönteisenä viestintään panostamista ja kaupungin systemaattista menettelytapaa sisäilmaongelmien selvittämisessä. Myönteistä on lisäksi, että laajempia sisäilmaan liittyviä korjauksia vaativien kohteiden määrä vähenee. Huolestuttavana tarkastuslautakunta näkee kaupungin sisäilmatiimin resurssivajeen, joka pitkittää sisäilmaongelmien selvittämistä.

Sisäilman aiheuttamien terveyshaittojen minimointi on oleellista tilan käyttäjien hyvinvoinnin kannalta. Käyttäjien kokemasta terveyshaitasta tarvitaan ajantasaista tietoa, joten on tärkeää, että toimijoiden välisestä tiedonkulusta huolehditaan.

Tiedottamista on kehitettävä edelleen luottamuksen lujittamiseksi.

Lautakunta korostaa myös, että väistötilojen soveltuvuuteen opetus- tai päiväkotitiloiksi on kiinnitettävä erityistä huomiota.

Kaupunkikulttuurin ja hyvinvoinnin toimiala toteaa, että

Toimialan sisäilmatyöryhmä on kokoontunut säännöllisesti neljä kertaa vuodessa puheenjohtajanaan toimialan toimitilaverkon kokonaisuudesta vastaava kehittämisspäällikkö. Kokouksiin ovat osallistuneet edustajat kaikilta palvelualueilta, sisäilmatiimistä, toimitilajohtamisesta, tilahallinnasta, VTK Kiinteistöiltä, työsuojelusta ja työterveydenhuollosta. Toimiala kehittää osaltaan viestintää sisäilma-asioissa.
